

IMRE ATTILA

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Műszaki és Humántudományok Kar
Petru Maior Egyetem, Bölcsészettudományi Kar
attilaimre@ms.sapientia.ro

JOGI SZAKSZÖVEGEK ÉS TERMINOLÓGIAI ADATBÁZISOK

Legal Texts and Term Bases

Stručni tekstovi iz oblasti prava i terminološke baze podataka

A 21. században reálisan lehet megnövekedett igényünk a szakfordítások terén is. Bár rohanó világunkban egyre gyakrabban hangoztatjuk a minőség fontosságát, tény, hogy egyre több hibát tartalmazó fordítással találkozunk, nyelvkombinációtól függetlenül. A dolgozat célja, hogy rávilágítson Daniel Gouadec 2007-ben megfogalmazott gondolatára, miszerint a papír és ceruza segítségével történő fordítások kora letűnőfélben van, és elektronikus terminológiai adatbázisokat, fordítómemóriákat kell létrehozni és használni. Ezek segítségével – elméletileg – költséghatékonyak is tudunk lenni, illetve a minőséget is tudjuk javítani. A gyakorlatban megvizsgáljuk egy jogi terminológiai adatbázis létrehozásának a körülményeit, előfeltételeit és kivitelezési lehetőségeit idő, energia és pénz függvényében. Bemutatjuk a kiválasztott szótárakat, érvelünk a jogi szakszókincs fontosságáról Európai Unió-s keretek között, és konkrét példákat nyújtunk tipikus hibalehetőségekről három nyelven: magyarul, románul és angolul. Kategorizáljuk a hibatípusokat (gépelési, fogalmi, stb.), majd a terminológiai állomány hatékonyságát taglaljuk egy jogi szakszöveg segítségével a *memoQ* fordítástámogató környezetben. A tanulmány záró részében következtetéseket fogalmazunk meg egy optimális jogi terminológiai állományról.

Kulcsszavak: terminológiai adatbázis, jogi szakszöveg, román nyelv, angol nyelv, fordítási környezet.

Bevezetés

A 20. és 21. századi rohamosan fejlődő technika komoly hatással volt a fordításokra is. Jelen dolgozat egy kutatási projekt háttérét igyekszik felvázol-

ni¹, rámutatva arra, hogy a fordítás „forradalma” szükségszerűen következett egyrészt a technikai forradalomból, másrészt pedig a globalizálódó társadalom piaci igényeiből.

A technikai forradalom eredményei beépültek mindennapi modern életünkbe: számítógép, internet, különböző elektronikai adathordozók, okostelefonok stb., („kütyük”), amelyeket modern szoftverek, programok segítségével működtetünk, és folyton „frissítünk”. Ez a magatartás begyűrűzött a fordítás területére is, hiszen a fordítók is számítógépet és különböző frissített szoftvereket használnak szövegszerkesztésre, fordításra. Nem csoda, hogy a fordítás is *iparrá* nőtte ki magát, és ennek piaca egyre növekszik. Európában csupán 2008-ban 5,7 milliárd euróra becsülték az értékét, amelyhez hozzászámolták a szoftverlokalizációt és a weboldalakhoz kötődő globalizációt is (RINSCHÉ, PORTERA-ZANOTTI 2009; 4). A szerzőpáros azt is leszögezi, hogy az európai iparágak közül ez a leggyorsabban fejlődő (2009; 6).

Ma már a fordítók által fáradtságos munkával összegyűjtött terminusokat elektronikus adatbázisokba rendezik (pl. az Európai Unió terminológiai adatbázisa), illetve fordítómemóriákat is létrehozta, amelyek a forrásnyelvi és célnyelvi szöveget együttesen tartalmazzák. Így már érthető, hogy Gouadec kerekén kijelenti: a papíron és ceruzán alapuló fordítás leáldozóban van (*paper and rubber assisted translation, PRAT*), hiszen a számítógéppel támogatott fordítás (*computer-assisted translation, CAT*) átvette a főszerepet (GOUADEC 2007; 109). Ma már nyilvánvaló, hogy ha az elektronikus terminológiai adatbázisokat és a fordítómemóriákat együttesen beépítjük (importáljuk) egy fordítói környezetbe, akkor nagyon sok időt, energiát és végső soron pénzt spórolunk meg, ugyanakkor javíthatjuk a fordítás minőségét is (BOWKER 2002). Ez úgy érhető el, hogy újabb szövegek fordítása során az aktív terminológiai adatbázisaink és fordítómemóriánk jelezni fogják a régebbi szövegek alapján létrehozott/használt találatokat, amelyeket elfogadhatunk (nem kell újra kikeresni egy-egy szó, kifejezés, részmondat fordítását), korrigálhatunk, illetve újat adhatunk hozzá.

Természetesen felmerül a másoktól átvett vagy internetről letöltött adatbázisok minőségével kapcsolatos aggodalom. Azt viszont tudni kell, hogy mi elsősorban az önerőből létrehozott adatbázisokat támogatjuk, amelyhez a

¹ Hivatalos román nyelven: Universitatea “Petru Maior” Tg.-Mureș, Romania, CONTRACT DE CERCETARE POST-DOCTORALĂ finanțat prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/133652 „Sistem integrat de îmbunătățire a calității cercetării doctorale și postdoctorale din România și de promovare a rolului științei în societate”, futamidő: 2014. július–2015. szeptember.

fordítási környezetek (pl. *SDL Trados*, *memoQ*, *OmegaT*) hathatós segítséget nyújtanak. Amennyiben megbízunk a más forrásokból átvett anyag minőségében, természetesen azok is használhatók. A *glosbe.com* weboldalon például azt olvashatjuk, hogy adatbázisaikban több mint egymilliárd mondatpár szerepel, és szavakra, kifejezésekre lehet rákeresni, illetve a találatokat mondatpárokbán is szemlélteti, feltüntetve a forrást is.

Jogi terminusok

A szakszavak (terminusok) fontosságát nem kell különösebben kiemelnünk. A szakszavak jellemzőiről (HELTAI 2004; 28–29, KIS 2005; 107 alapján) ugyanakkor fontos néhány szempontot figyelembe venni, mielőtt adatbázisba tennénk őket:

- A terminusoknak csak egy jelentése van, és nincsenek szinonimáik;
- Jól meghatározott jelentésük van;
- Mindig ugyanabban az értelemben használjuk őket;
- Csak egy bizonyos szakterülethez tartozó szakemberek használják;
- A terminusok többsége összetett szó vagy szavak kombinációja;
- Jelentésük nem tágítható vagy csökkenthető, tehát szövegkörnyezettől, pragmatikai tényezőktől függetlenek;
- Nem jellemző rájuk a konnotáció (másodlagos jelentés);
- Nincs érzelmi töltetük.

A felsorolás természetesen nem véges, illetve nem teljesen elfogadható, hiszen több szakterület is használhatja ugyanazt a terminust eltérő jelentéssel (IMRE 2013; 232), de lehet akár érzelmi töltetük is (pl. amikor egy kémikus hároméves kisgyereke először ejti ki hibátlanul a *dezoxiribonukleinsavat*). A szinonima kérdésköre is vitatott, mert ugyanazon terminusnak lehet magyar és angol nyelvű megfelelője is (pl. *merevlemez* vagy *hard disk*), és a használó dönt(het) el, melyiket használja.

A jogi terminusok adatbázisba vétele tehát a fenti szempontok alapján történhet, de ez feltétlenül kiegészül a gyakorisági mutatóval is, hiszen fontos, hogy megvizsgáljuk, milyen gyakran jelenik meg egy terminus egy jogi szakterülethez kötődő szövegtörzsben. Mivel projektünk egy román–angol, angol–román terminológiai adatbázis létrehozására törekszik, meg kell vizsgálnunk, hogy hol lelhetők fel az autentikus források e két nyelven, rádöbbenve arra, hogy itt tulajdonképpen két eltérő kultúrával számolhatunk.

Az angol nyelv esetében fontos kiemelni, hogy jogi szöveg származhat az Egyesült Királyságból (Anglia), de az Amerikai Egyesült Államokból, Kanadából vagy Ausztráliából is, hogy csak a legfontosabbakat említsük. Az Egyesült Királysághoz tartozó Angliában például a *common law* egyedi, precedensekre alapuló íratlan jogrendszer, amelyhez hozzátehetjük a *civil law*-t (*Civil Right Act*), illetve a *criminal law*-t (*Criminal Law Act*). Ezzel szemben a román jogi rendszerben létezik egy írott büntető törvénykönyv, pontosabban az új román büntető törvénykönyv (2014) 445 cikkellyel, amelynek kiegészítése az új román büntetőeljárás törvény 601 cikkellyel (*Noul Cod Penal. Noul Cod de Procedură Penală* 2014). A polgári törvénykönyv 2664 cikkelyt, míg a polgári perrendtartás 1133 cikkelyt tartalmaz, és különböző törvények születhetnek naponta, amelyek a hivatalos Román Közlönyben (*Monitorul Oficial al României*) jelennek meg.

Az Európai Unióban, tehát Angliában és Romániában is érvényre jutnak még különböző nemzetközi szerződések, egyezmények és végzések, de lényeges különbség van a két ország hozzáállása között. Az Egyesült Királyságban fontos a *fair* fogalma, miszerint nem becsületes/igazságos hasonló eseteket másképpen kezelni, míg Romániában (és más országokban is) a törvényt „értelmezik” a törvényszékeken. Világos, hogy a két ország jogi terminusai nem fogják minden esetben pontosan fedni egymást, így gyakran kényszerülünk magyarázatokra (fordítás helyett), akár egész mondatos megoldásokra is egy-egy terminus esetében. Ugyanakkor az is gond lesz, hogy az angol–román irányba történő jogi terminológiai adatbázis kialakítása az eltérő jogrendszer miatt nem ugyanaz lesz, mint a román–angol irányba történő adatbázis esetében.

Látható, hogy egy ideális jogi terminológiai adatbázis kialakításához elég lenne az összes jogi alapidokumentumból történő terminuskivonatolás és ezek kétnyelvű megfeleltetése, csakhogy gyakorlatilag ez nem kivitelezhető. Gyakran születnek olyan jogi szövegek, amelyek az alapidokumentumból indulnak ki (amennyiben ilyen létezik), de használnak olyan terminust, amely nem jelenik meg az alapidokumentumokban. A jogi szakszövegek fontosságát fölösleges itt tárgyalnunk, hiszen nyilvánvaló, hogy egy jogi terminus megfelelő vagy nem megfelelő értelmezése életeket menthet meg vagy tehet tönkre, hasonlóan az orvosi terminusokhoz, amelyek a gépi fordításoknál tesztelésre is kerültek (vö. DOLEZALEK 2010, illetve Nyelv és Tudomány – Főoldal – 100 nyelven tudó orvosi csodagép 2010).

A továbbiakban bemutatjuk, hogy konkrétan miképpen hozhatunk létre egy modern, aktuális jogi terminológiai adatbázist.

Jogi terminológiai adatbázis létrehozása

A jogi terminológiai adatbázis (TB) létrehozása egy sikeres posztdoktori pályázás után körvonalazódott, de az erre való igény kiderül például a szakfordítókat tömörítő *proz.com* honlapról is, amelyen gyakran olvashatunk panaszt a román–angol jogi szakszótárak gyenge minőségéről, illetve megemlítsékre kerülnek konkrét példák is. Feltételezésünk szerint egy aktualizált jogi TB sokkal jobb minőséget nyújthat egy fordítónak az eddig megjelent szakszótáraknál, több okból is, amelyeket a következő részben fejtünk ki.

A minőségi TB kialakításához összegyűjtöttük a fellelhető román–angol és angol–román jogi szakszótárakat, amelyek az elmúlt 15 évben nyomtatásban is megjelentek (1999–2014). Kronológiai és ábécésorrendben a következőket említhetjük meg: VORONIUC 1999, BANTAŞ, NĂSTĂSESCU 2000, VOICULESCU 2005, MEZEI 2006, IONESCU-CRUŢAN 2006, NĂSTĂSESCU 2006, LOZINSCHI 2008, DUMITRESCU 2009a, DUMITRESCU 2009b, HANGA, CALCIU 2009, JIDOVU, NITU 2010, LISTER, VETH 2010, BOTEZAT 2011, VORONIUC 2011.

Feltételeztük, hogy érdemes kezdeni a legteljesebbnek tűnő szótárral (LOZINSCHI 2008), amely végül több mint 97 000 bejegyzést eredményezett, illetve a legnépszerűbbel (HANGA, CALCIU 2009), amelynek a román–angol része 15 000 körüli bejegyzést eredményezett. Az adatbázis létrehozásához tudni kell, hogy a legegyszerűbb megoldás a *Microsoft Office Excel*ben létrehozott állomány (esetünkben. *xlsx*) kiterjesztéssel, amelyet önmagában is lehet használni (bárki meg tud nyitni egy *Excel* állományt), illetve könnyen konvertálható olyan formátumba, amely szélesebb körben használható, és beépíthető fordítói környezetekbe (*.pdf*, *.csv* vagy *Multiterm XML*). Kezdetben három oszlopra van szükség: forrásnyelvi (román), célnyelvi (angol), illetve a származási szótár oszlopára, hogy ha utólag eltérő terminusfordítások lesznek, tudjuk, hogy melyik szótárból származik. Ez azért fontos, mert például a *börtönt* lehet fordítani *penitentiary* vagy *penitenciary* terminussal is; bár az utóbbi használata nem szokványos, ha rangos szótár tartalmazza, dönthetünk úgy, hogy megtartjuk.

Fontos az is, hogy amennyiben egy terminusnak több fordítása van (több jelentéssel), azokat mind külön sorban kell feltüntetni, és nem vesszőkkel elválasztva, ha eredményes találatokat szeretnénk a TB alkalmazásakor. Ez azt jelenti, hogy a *börtön* annyi sorban fog megjelenni, ahány fordítást találunk rá, beleértve az összetételeket is (*várbörtön*, *börtönkaja* stb.). A teljesség kedvéért

megvizsgáltuk az összes fent említett szótárban a *börtön* román és angol megfelelőit, kiszűrtük az ismétlődéseket, és az alábbiak maradtak az adatbázisban:

RO	EN
închisoare	<i>city jail</i>
închisoare	<i>confinement</i>
închisoare	<i>county jail</i>
închisoare	<i>detention</i>
închisoare	<i>gaol</i>
închisoare	<i>imprisonment</i>
închisoare	<i>jail</i>
închisoare	<i>jug</i>
închisoare	<i>limbo</i>
închisoare	<i>penitentiary</i>
închisoare	<i>penitentiary</i>
închisoare	<i>prison</i>
închisoare	<i>quod</i>

1. táblázat. A *börtön* román és angol megfelelői

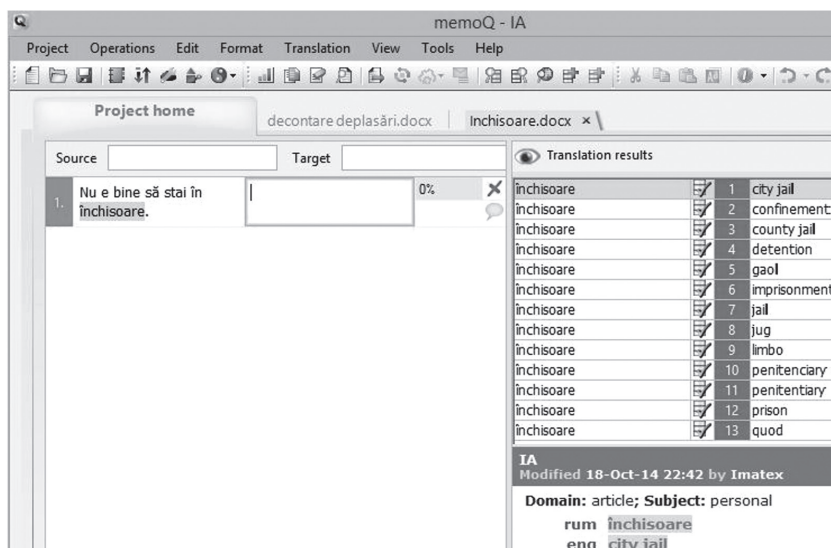
A táblázatról elmondhatjuk, hogy valóban lefedi a *börtön* fogalmát általánosan és konkrét értelemben, beleértve régies és specifikusabb megfeleltetéseket is. Érdekességként említenénk meg, hogy – legalábbis román–angol viszonylatban – észrevehető a jogi és gazdasági terminusok keveredése (pl. *bankkölcson*), amire szótárak címe is utalhat (pl. Mezei jogi, közgazdasági és üzleti szótára), de felhasználók is jelzik, hogy jó minőségű gazdasági szótárban értékes jogi terminusok szerepelnek (pl. BANTAȘ, NĂSTĂSESCU 2000). Jelen esetben nem feladatunk, hogy elbíráljuk, mennyire tartozik egy terminus a jogi és/vagy gazdasági szférába, tehát minden előfordulást jegyeztünk. Természetesen, ha egy nagyon specifikus jogi TB-t szeretnénk elkülöníteni a legvégén, megvan a módszer rá: csak olyan elemeket hagyunk az adatbázisban, amelyek több szótárban is előfordulnak, illetve csak olyanokat, amelyek szerepelnek a hivatalos jogi alapdokumentumokban. Egy ilyen adatbázis viszont csak egy nagyon jó minőségű szakszótárt fog eredményezni, holott a potenciális felhasználók ennél többet is nyerhetnek, mint azt a továbbiakban részletezzük.

Egy fordítási környezet alapelemei

Mint korábban említettük, a terminológiai adatbázisok formátuma (kiterjesztése) megszabja használati körüket. Jelenleg a legprofesszionálisabb felhasználásuk a fordítási környezetekben történik (*translation environment, TE*), ezért fontosnak találjuk ennek elemeit megemlíteni.

A Kilgray cég a Sapiaientia EMTE fordító és tolmács szakos oktatói és hallgatói számára a *memoQ* fordítási környezetet ingyenesen biztosítja, amelynek következtében alkalmunk van tesztelni ennek felhasználhatóságát. A *memoQ* TE legfőbb elemei:

- a fordítási memória (*translation memory, TM*), amely forrásnyelvi és célnyelvi mondatokat (szegmenseket) tárol;
- a terminológiai adatbázis-kezelő (TB);
- a szövegpárhuzamosító (*aligner*), amely vizuálisan két oszlopot jelentet meg (l. az alábbi ábrán a *Source* és a *Target* alatti részt);
- a harmadik oszlop két részre tagolódik, és a találatokat jelzi (*Translation results*), amely származhat az általunk korábban létrehozott és betöltött TB-ből, a menet közben elmentett adatokból, illetve máshonnan importált forrásokból;
- a szövegszerkesztő rész, amely kapcsolatban áll a *Microsoft Office* (esetleg *LibreOffice, OpenOffice*) szövegszerkesztővel.

1. ábra. Az *închisoare* találatai a TB-ből

A fenti ábrán látható, hogy a korábban létrehozott TB-t betöltöttük egy fordítási projekthez, amely csupán egy olyan mondatból állt, amely tartalmazta azt a terminust, amelyre volt TB-nk (închisoare 'börtön'). Nyilvánvaló, hogy akárhányszor kell ezt a terminust fordítani, mindig meg fog jelenni az összes lehetőség, ugyanakkor bármikor bővíthetjük, törölhetjük vagy módosíthatjuk adatbázisunkat.

Eredmények és következtetések

Mivel még nem sikerült az összes korábban említett szótár tartalmát adatbázisba rendezni, részeredményeket tudunk csak közölni. Tény, hogy a legnagyobb terjedelmű román–angol szótár (LOZINSCHI 2008), illetve a legnépszerűbb szótár (HANGA, CALCIU 2009) sok hibát tartalmaz, amelyekből csupán néhányat említünk:

- irreleváns címszók (pl. számok, országok);
- amerikai angol és brit angol helyesírás keveréke (pl. *center, centre*);
- a román terminus megmarad az angol fordításban (nem fordítódik le);
- címszón belül más címszóhoz tartozó kifejezések is fellelhetők;
- gépelési hibák: fölösleges betű, hiányzó betű, téves betű, hiányzó román nemzetspecifikus karakterek, kövérújj-szindróma, 'atomic typo' hiba (BLOOM 2012);
- szótárszerkesztési hibák: címszó végén pont, verzális címszavak, nem szabvány szimbólumok használata, illetve hibás szórend is előfordult (*cadastru, cabotaj*) (HANGA, CALCIU 2009).

Amennyiben odafigyelünk, a TB létrehozásakor e hibák többségét meg tudjuk szüntetni, hiszen a szövegszerkesztőt be lehet állítani megfelelő helyesírás-ellenőrzőre (román, angol), hogy kiszűrje a gépelési hibákat, kivéve az *atomic typo* hibát (értelmes szó nem megfelelő szöveggörnyezetben). A szerkesztési hibák is megszűnnek (egy standard betűtípus és -méret marad), illetve a címszóhoz való besorolás és ábécésorrend is irrelevánssá válik (mindegy, hogy hol szerepel a terminus, ha találatként jelenik meg). Ez nem azt jelenti, hogy nem kell problémákat kezelnünk a TB-k esetében. Egyik ilyen gond a szótári főnévi igenév alakja, mert a TB-ben a karaktorsorból jönnek a találatok. A *menni* főnévi igenév helyett például ragozott igealakokra lenne szükség (személy, igeidő, módjel stb.). A TB exportálásakor legalább két problémával is számolhatunk: nemzetspecifikus karakterek nem megfelelő megjelentetése (a

román nyelv esetében főként a ș és a ț problémás), illetve a szövegszerkesztők nem 100%-os kompatibilitása (pl. eltűnnek a szóközök *Microsoft Office 2007, 2010* vagy *2013*-as változatainál).

Hosszú távon viszont egyértelmű a nyereség: a nyomtatott szótár végleges, míg a TB bármikor módosítható: új terminusokat lehet hozzáadni, régieket lehet törölni, korrigálni, kiegészíteni. A legfőbb előny viszont az, hogy amennyiben megvan egy román–angol TB, könnyebben lehet továbbfejleszteni, és például hozzátenni más nyelvű terminológiát is, például a magyart. Ekkor már három nyelvből tudunk aktiválni bármelyik két nyelvet: a román–angol mellett az angol–magyart, magyar–románt stb. A román *închisoare* mellett megjelenik a 13 angol megfelelő, de a magyar *börtön, dutyi, hűvösre tették, rácsok mögött van* stb., ezek összes kombinálási lehetőségével együtt.

Köszönetnyilvánítás/Acknowledgement

Jelen tanulmányunkkal is köszönetünket szeretnénk kifejezni a Kilgray Translation Technologies cégnek, hogy lehetővé tette a *memoQ* integrált fordítási környezet használatát a Sapiaentia EMTE fordító és tolmács szakához tartozó oktatók és hallgatók számára.

The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development (*Sistem integrat de îmbunătățire a calității cercetării doctorale și postdoctorale din România și de promovare a rolului științei în societate*), as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652.

Irodalom

- BANTAȘ, Andrei–NĂSTĂSESCU, Violeta (2000): Dicționar economic român–englez. Editura Niculescu SRL, București
- BLOOM, Dan (2012): Spell Checkers Developing ‘Atomic Typo’ Capabilities. www.chinapost.com.tw/commentary/the-china-post/special-to-the-china-post/2012/09/30/356026/Spell-checkers.htm. (2014. 10. 5.)
- BOTEZAT, Onorina (2011): Dicționar juridic român–englez/englez–român. C. H. Beck, București
- BOWKER, Lynne (2002): Computer-Aided Translation Technology: A Practical Introduction. University of Ottawa Press

- DOLEZALEK, Holly (2010): Telling the Doc Where It Hurts – in 100 Different Languages. <http://www.technicalcommunicationcenter.com/2010/06/11/telling-the-doc-where-it-hurts-%e2%80%93-in-100-different-languages/> (2013. 8. 12.)
- DUMITRESCU, Dan (2009a): Dicționar juridic englez–român. Akademos Art, București
- DUMITRESCU, Dan (2009b): Dicționar juridic român–englez. Akademos Art, București
- GOUADEC, Daniel (2007): Translation as a Profession. John Benjamins Publishing
- HANGA, Vladimir–CALCIU, Rodica (2009): Dicționar juridic englez–român și român–englez. Lumina Lex, București
- HELTAI Pál (2004): Terminus és köznyelvi szó. = Szaknyelv és szakfordítás. Szerk. Dróth Júlia. Szent István Egyetem, Gödöllő, 25–45.
- IMRE Attila (2013): Traps of Translation. Editura Universității “Transilvania”, Brașov
- IONESCU-CRUȚAN, Nicolae (2006): Dicționar economic englez–român, român–englez. Teora, București
- JIDOVU, Iuliana–NITU, Amalia (2010): Mic dicționar terminologic pentru domeniul Schengen. Universul Juridic, București
- KIS Ádám (2005): Terminusalkotás: a terminológiai helyzet és a terminológiai szerep. = „Mindent fordítunk, és mindenki fordít” Értékek teremtése és közvetítése a nyelvészetben, Szak Kiadó, Bicske, 105–112.
- LISTER, Ronald–VETH, Klemens (2010): Dicționar juridic englez–român/român–englez. Ford. Roxana Dinulescu. Niculescu, București
- LOZINSCHI, Smaranda (2008): Dicționar juridic român–englez. Editura Smaranda, București
- MEZEI József (2006): Magyar–román–angol jogi, közgazdasági és üzleti szótár. C. H. Beck, București
- NĂSTĂSESCU, Violeta (2006): Dicționar economic englez-român/român-englez. Niculescu, București
- RINSCHÉ, Adriane–PORTERA-ZANOTTI, Nadia (2009): The Size of the Language Industry in EU. ML-STUDIES-08. European Commission – Directorate-General for Translation, Brussels
- VOICULESCU, Cecilia (2005): Dicționar juridic englez–român/român–englez și terminologia UE–SUA. Niculescu, București
- VORONIUC, Areta (1999): Dicționar de termeni economici și juridici (român–englez). Institutul European, Iași
- VORONIUC, Areta (2011): Dicționar englez–român / român–englez de termeni economici și juridici. Polirom, Iași
- *** (2014): Noul Cod Penal. Noul Cod de Procedură Penală. Ed. 4. Editura Hamangiu, București
- *** (2010): 100 nyelven tudó orvosi csodagép. Nyelv és tudomány. <http://www.nyest.hu/hirek/az-orvos-beteg-kommunikacio-felgyorsitasa> (2013. 8. 12.)

LEGAL TEXTS AND TERM BASES

The expectations are high regarding specialized translations in the 21st century. Although we highlight the importance of quality translations, we are faced with more and more translations full of errors, irrespective of the language combination. The aim of this paper is to focus on Daniel Gouadec's idea from 2007, according to which the days of paper and rubber assisted translations are over and translators have to create and use electronic term bases and translation memories. In theory these may guarantee cost efficiency and improved quality as well. In practice we will investigate the possibility of creating a legal term base, taking into consideration time, energy and financial aspects. We will present the selected dictionaries, arguing for the importance of a legal term base within the EU, offering clear examples of error possibilities in English, Romanian and Hungarian. Types of errors are presented (typographical and others), then the efficiency of the term base is tested within *memoQ* integrated translation environment. The conclusion section presents the possibilities of an optimal legal term base.

Keywords: term base, legal text, Romanian, English, translation environment.

STRUČNI TEKSTOVI IZ OBLASTI PRAVA I TERMINOLOŠKE BAZE PODATAKA

U 21. veku možemo gajiti veća očekivanja i na polju stručnog prevođenja. Iako se u ovom užurbanom svetu sve češće propagira važnost kvaliteta, činjenica je da se susrećemo sa prevodima koji sadrže sve više grešaka, bez obzira na kombinaciju jezika. Cilj rada jeste da ukaže na misao Daniela Guadeka, formulisanu 2007., prema kojoj je doba prevođenja putem olovke i papira na svom zalasku, te se moraju stvoriti i koristiti elektronske terminološke baze podataka i prevodilačke memorije. Pomoću njih – teoretski – može da se postigne finansijska efikasnost, a istovremeno i poboljšanje kvaliteta. U radu su razmotrene okolnosti, preduslovi i mogućnosti realizovanja izrade jedne terminološke baze podataka iz oblasti prava u praksi, u zavisnosti od vremena, energije i platnih sredstava. Prikazani su odabrani rečnici, izneti argumenti značaja pravne terminologije u okvirima Evropske Unije, i pruženi konkretni primeri mogućih tipskih grešaka u tri jezika: u mađarskom, rumunskom i engleskom. Urađena je kategorizacija tipova grešaka (tipografskih, pojmovnih itd.), i uz pomoć jednog stručnog teksta iz oblasti prava, razmatrana je efikasnost terminološkog fonda na platformi za podršku prevođenja tipa *memoQ*. U završnom delu studije definisani su zaključci o optimalnom terminološkom fondu iz oblasti prava.

Ključne reči: terminološka baza podataka, stručni tekst iz oblasti prava, rumunski jezik, engleski jezik, prevodilačka sredina.